

Asia: VN/29848/2024

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tupakkalain muuttamisesta (nikotiinipussit)

Lausunnonantajan lausunto

Kommenttinne sallittuja makuja koskevaan sääntelyyn

Lapsiasiavaltuutettu antaa lausunnon oma-aloitteisesti. Lausunto on kokonaisuudessaan luettavissa www.lapsiasia.fi/lausunnot.

Lapsiasiavaltuutettu on antanut lausunnon eduskunnan sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnalle hallituksen esityksen aiemmasta versiosta 23.5.2024 ja ollut asiasta myös kuultavana valiokunnassa 24.5.2024.

Lapsiasiavaltuutettu suhtautuu edelleen kielteisesti lakiesitykseen. Viittaamme aiempaan lausuntoomme ja otamme tässä vaiheessa kantaa vain esitysluonnoksessa ehdotettuihin sallittuihin makuihin. Lapsiasiavaltuutettu toistaa aiemmassa lausunnossaan esitetyn kantansa, että on erittäin vastuutonta, että esitysluonnoksessa ehdotetaan sallittavaksi tunnus-omaisia makuja ja tuoksua, kuten minttu ja mentoli, jotka jo ennalta tiedetään nuoria houkuttavaksi. Tämä on myös todettu hallituksen esitysluonnoksen lapsiin ja nuoriin kohdistu-vien vaikutusten arvioinnissa sivuilla 23–24. Vaikutusarviointi on hyvin ristiriitainen. Siinä todetaan, että ”esityksessä ehdotetaan muutoksia, joilla pyritään vähentämään nikotiinipussien houkuttelevuutta nykytilaan verrattuna. Voidaan arvioida, että makujen rajoittamisella, varoitusmerkinnöillä ja pakkausten ulkoasun yhdenmukaistamisella voidaan ainakin jossain määrin vähentää tuotteiden houkuttelevuutta erityisesti lasten ja nuorten keskuudessa” ja toisaalta seuraavassa kappaleessa ”esimerkiksi mentolin ja mintun maut säilyisivät savuttomissa nikotiinituotteissa sallittuina, vaikka nykyisen tupakkatuotedirektiivin myötä tunnusomaiset tuoksut ja maut, mukaan lukien mentoli ja minttu, kiellettiin tietyistä tupakkatuotteista ennen kaikkea siksi, että niiden oli todettu houkuttelevan etenkin nuoria”. Tätä tosiasiaa ei muuta millään tavoin se, että seuraavaksi luonnoksessa todetaan, että ”mentolin ja mintun makujen voidaan arvioida kiinnostavan lapsia ja nuoria, mutta niitä ei kuitenkaan voida pitää samalla tavalla heille suunnattuina makuina kuin esimerkiksi makeita karkkeja ja hedelmämakuja.” Lapsiasiavaltuutettu huomauttaa, että minttu ja mentoli ovat hyvin tavanomaisia makuja lasten karamelleissa, purukumeissa ja hammastahnoissa, ja lapset tottuvat näihin makuihin yleensä jo pieninä.

Muut mahdolliset kommenttinne hallituksen esityksen luonnoksesta

Lapsiasiavaltuutettu huomauttaa lisäksi, että hallitusohjelmassa korostetaan moni kohdin tietoon perustuvaa päätöksentekoa. Hallitus on sitoutunut ohjelmassaan edistämään lain-valmistelun laadukasta ja tietoperusteista vaikutusarviointia sekä sääntelykeinojen punninta (s.8). Kun otetaan huomioon, että YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen mukainen velvollisuus lapsen erityiseen suojeluun sekä sen useat yksittäiset artiklat, esimerkiksi oikeus elämään (6 artikla) ja oikeus mahdollisimman hyvään terveydentilaan (24 artikla), edellyttävät, että lainsäädäntöratkaisulla pyritään turvaamaan lapsen edun ensisijaisuus, eli kaikkien lapsen oikeuksien mahdollisimman täysimääräinen toteutuminen. Nyt valittu sääntelyvaihtoehto ei toteuta näitä vaatimuksia.

Yhteenvetona toteamme, että lapsiasiavaltuutetun näkemyksen mukaan nikotiinipussien sääntelyn tulisi olla huomattavasti tiukempaa, johon olemme ottaneet kantaa tarkemmin aiemmassa lausunnossamme eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle. Erityisesti käsillä olevan esitysluonnoksen osalta lapsiasiavaltuutettu katsoo, että nikotiinipusseissa ei tulisi sallia mitään niiden houkuttelevuutta lisääviä makuja tai tunnusomaisia tuoksuja.

Helander Merike

Lapsiasiavaltuutetun toimisto - Elina Pekkarinen, lapsiasiavaltuutettu;
Merike Helander, juristi